

"Gaardhus Mølle" - en tidligere industrivirksomhed i Sydthy

Af Esben Graugaard

Få hundrede meter fra udløbet af kanalen fra Flade Sø i Krik Vig startedes i 1730'erne noget som bedst kan karakteriseres som et erhvervspolitisk eksperiment i en egn, som også dengang domineredes af landbrug og fiskeri. Eksperimentet bestod i, at der i forbindelse med en allerede eksisterende vandmølle etableredes et klædemanufaktur og et dertil knyttet farven. Denne manufaktur kan kaldes den første industrivirksomhed i Sydthy, forstået således at der var tale om massefabrikation, men i håndværksmæssig regi.

1. Tidlige vandmøller i Vestervig sogn:

De mange vandløb i Thy dannede en god grobund for vandmøller, og ifølge 1662-matriklen var der på det tidspunkt 35 i landsdelen. Dette tal er i 1688 reduceret til 21, et faktum som kan tilskrives Svenskekrigene der lagde såvel gårde som møller i stort tal øde¹. I Sydthy er det især møllerne i Ydby sogn, d.v.s. Gundtoft og Holmgård Mølle, der optræder i skøder og pantebreve i forbindelse med Vestervig Kloster. Men også i selve Vestervig sogn var der tradition for vandmøller. I 1528 nævnes følgende:

"Itt papirs tingswidne om fiskerij wid Kreckis mølle thill Westerwig Closter"².

Denne mølle kan ikke være en forgænger til Gårdhus Mølle selv om beliggenheden i Krik kunne tyde på det. Dels lå den daværende Gårdhus Mølle ikke i Krik, og dels var der et vandløb ned gennem Krik, altså østligere end der hvor Kanalen mellem Flade Sø og Krik Vig senere placeredes.

Af andre tidlige vandmøller i Vestervig sogn kan nævnes Mellemmølle, en af de 5 vandmøller i Thy, som havde hele to kværne. Også Skårup Vandmølle nævnes i 1662-matriklen, og er her sat til 10 tønder hartkorn. Imidlertid var den i 1688 øde; beboere var der ingen af og mølledammen var groet til. I 1708 brugtes jorden

til gården Toppenbjerg³. Dog må denne mølle være genetableret, for i 1769 nævnes den af Pontoppidan; det samme gælder Mellemmølle, der af Pontoppidan kaldes Melvandsmølle⁴. Endelig nævnes i forarbejderne til Chr. den Femtes matrikel i 1688 en vandmølle ved navn Søndermølle⁵.

Når der i netop dette område var en stærk tradition for anvendelsen af vandkraft, skyldes det formentlig to forhold: for det første har klosterets tilstedeværelse betydet en høj grad af økonomisk aktivitet og initiativ i området. For det andet må et sogn af Vestervigs topografiske karakter af naturlige årsager indeholde en del vandløb, heriblandt udløbet fra den række af søer som er placeret ned gennem det thylandske landskab.

2. Gårdhus Mølle indtil Ca. 1800:

Som nævnt ovenfor havde der eksisteret et tidligt Gårdhus Mølle et andet sted i sognet. En tradition på egnen (Agger-området) fortæller, at det oprindelige udløb fra Flade Sø var et åløb, som begyndte ved den nu forsvundne landsby Aalum. Denne å løb derpå øst og sydpå, altså bagom det også nu forsvundne Vester Agger, for at fortsætte vest for Øster Agger, d.v.s. det nuværende Agger. Derefter gik åløbet til "Æ ævr" (ævret), gennem Skansebanken fra Svenskekrigenes tid, og derpå ud i havet. Omkring 1880-85 skulle et sted på denne strækning være fundet et pæleværk i sandet, som formodedes at være en rest fra det tidligste Gårdhus Mølle, der i så fald er ødelagt af sandflugt⁶. Der, hvor denne å oprindeligt løb ud i havet, gik samtidig grænsen mellem Vestervig og Lundenæs amter⁷.

Den mølle som munkene her havde anlagt, fik sit navn efter den ålegård, der var på stedet, og som var en betydelig indtægtskilde. Så Gårdhus Mølle betyder simpelthen huset og møllen ved ålegården. Da åløbet stoppedes på grund af sandflugten, gravedes et nyt udløb, en kanal, af godsets bønder i 1621 og de følgende år.

Tilladelsen til dette arbejde blev givet den 19.01.1621 af kong Christian den Fjerde. Med dette arbejde var forudsætningen for industrivirksomheden Gårdhus Mølle skabt. Men i begyndelsen var der blot tale om en almindelig vandmølle. Sortfeldt skriver:

”I den første halvdel af det 18. Aarhundrede synes det, at der er anlagt 2 nye Vandmøller, nemlig i Thisted og ”Gaardhus Mølle” i Vestervig⁸.

Det skal have været Peder Nielsen Moldrup, der dels genetablerede Gårdhus Mølle, og som forandrede den fra en almindelig kornmølle til en klædemølle, noget som skulle have fundet sted omkring 1730 eller de nærmest følgende år⁹. Han havde overtaget klosteret og dets gods i 1698; det gik ud af slægtens eje i 1799. Selv havde Peder Moldrup godset til 1731, hvor sønnen Jens Laasby de Moldrup overtog det. Oprettelsen af klædemanufacturet ved Gårdhus Mølle må nødvendigvis være med til at ændre det negative billede, eftertiden har haft af manden, der blev berømt/berygnet, fordi en notorisk fordrukken voldsmand på hans foranledning døde i den ”polske buk”. Moldrup har været en driftig og fremsynet mand, der på det økonomiske felt var til gavn for sin egn, der ikke prægedes af erhvervsmæssige fornyelser. Han fulgte med i tidens økonomiske debat og forsøgte at leve op til nogle af de ideer, merkantilismen fostrede.

Og dog fik Moldrup en masse besvær ud af anlægget; således med ejeren af Ørum Slot, der klagede over de skader, opdæmningen til møllen forårsagede på hendes enge. Resultatet var, at Moldrup simpelthen ved hendes død købte også dette gods¹⁰. Økonomisk fik Moldrup formodentlig heller ikke meget ud af sit initiativ. Det indenlandske klæde kunne ikke konkurrere hverken i pris eller kvalitet med importerede varer. At virksomhedens situation ikke har været god i de senere Moldrup’ers tid ses bl.a. deraf, at i listen over farvere udenfor København i perioden 1657-1812 nævnes intet om farvere i Gårdhus Mølle. I Thy nævnes kun Hans Bahnsen, der 06.02.1672 havde fået næringsbrev som farver i Thisted¹¹. Heller ikke Pontoppidan nævner farveriet eller klædemanufacturen i sin topografiske beskrivelse af Vestervig sogn¹². Det samme gælder August Hennings, en mand vi ved var interesseret i specielt klædebearbejdning, og som rejste igennem Thy omkring 1780¹³. Så

Riis-Olesen har formodentlig ret i antagelsen af, at klæde-produktionen havde ligget stille en del år, da Jacob Winding overtog møllen omkring år 1800¹⁴. Denne tilbagegang skal også ses i sammenhæng med den dårlige økonomi, der som helhed prægede godset og dets udvikling i 1700-årenes sidste årtier.

3. Dansk merkantilisme og klædeindustri:

Moldrup’s initiativ skal ses i sammenhæng med samtidens statslige erhvervs politik, hvis idépolitiske baggrund var merkantilismen. Med overgangen til enevælden, her i landet i 1660 under Frederik den Tredje, ophævedes det feudale samfundssystem, og opbygningen af en central statsstyrelse påbegyndtes. Det krævede øgede økonomiske ressourcer, og et af midlerne til at fremskaffe sådanne var en stærk, nationalistisk opbygget økonomi, hvis inderste kerne byggede på selvforsyning indenfor alle områder i det økonomiske kredsløb. Midlerne hertil var statslige monopoler, handelsrestriktioner og direkte statsstøtte til forskellige former for erhvervs virksomheder.

Allerede Christian den Fjerde forsøgte at leve op til disse merkantilistiske tanker. Han havde planer om at etablere tekstilmanufaktur med henblik på i størst mulig omfang at gøre Danmark selvforsynende med klæde. Til formålet oprettedes »Klædekompaniet», men på grund af svigtende afsætning var kapitalen opbrugt i 1623, og da samtidig det liberale borgerskab var fjendtlig stemt overfor denne statsstøttede institution ophørte den omkring 1627¹⁵. Private forsøgte op gennem 1600-årene at etablere tekstilmanufakturer i provinsen, dog uden større held.

Først med genoprettelsen af kommercekollegiet, et statsligt organ på linie med vor tids handelsministerium, i 1735 indledtes en ny epoke i dansk industrihistorie. På det tidspunkt fandtes ifølge indberetninger til kommercekollegiet kun tekstilmanufakturer i Køge og Ålborg¹⁶. Dette betød imidlertid ikke, at en del af klædeproduktionen ikke var delegeret ud til lokale valke- og vadmøller, bl.a. i Gårdhus Mølle, der ellers mest var kornmalende vandmøller. Disse møller lå oftest ved små bække med rigeligt fald til et lille overfaldshjul; sjældnere, som i Gårdhus Mølle’s tilfælde, ved store åer eller kanaler, hvor der skulle dæmninger eller sluseværker til for at skaffe

vand til et underfaldshjul¹⁷.

Af og til benævnes disse møller ved ordet ”fabrik”, et bevis på merkantilismens indflydelse, men der var ikke tale om fabrikker i ordets moderne betydning, kun om store håndværksvirksomheder med en vis masseproduktion. Et sådant foretagende var farver Anders Severin Winding’s klædemanufaktur i Sæby¹⁸. Denne manufaktur fangede i den grad regeringens interesse, at man i 1779 sendte August Hennings, hvem tilsynet med fabrikkerne var betroet, til Vendsyssel for at tage dette anlæg i øjesyn. Hennings berettede, at der var beskæftiget 34 personer, heraf 14 spindere og 5 specialarbejdere, ved dette manufaktur i 1786. Typisk har denne virksomhed været på den måde, at det meste arbejde bestod i at farve og bearbejde bøndernes husflidsarbejde med henblik på videresalg¹⁹. Efter denne besigtigelse var det at August Hennings som nævnt ovenfor rejste videre ned gennem Thy.

I Thy var der som i det øvrige Vest- og Midtjylland en stor hjemmefabrikation af forskellige klædevarer, især med henblik på eksport til Norge via skudehandelen. Men på grund af laugs- og købstadsprivilegier var det svært at få tilladelse til at starte farverier udenfor købstæderne. Dette viste sig f.eks. i 1735, da farverne i Holstebro og Ringkjøbing ”præjudiceredes” af nogle landfarverier i Tarm og Gjellerup. Det indskærpedes da stiftamtmanden i Ribe, at ingen farvere måtte findes på landet under ”Straf af Mulkt og hans Haandværktøjs Fortabelse til nærmeste Kjøbstad”²⁰.

Ved forordning af 25.06.1735 pålagdes det stiftamtmandene at sende indberetninger til kongen om de økonomiske forhold i de dem underlagte amter. Så lagde stiftamtmandene det videre ud til by- og herredsfogeder at indberette om næringsveje, handel, landbrugets og befolkningens vilkår. Bl.a. skulle de undersøge:

”Om nogle og hvad Slags Fabriqver eller Manufaktur det værer sig under hvad Navn det vil, udi enhver By, Amt og Provincie befindes”.

Om forholdene i Hassing-Refs herreder meddeler herredsfoged Niels Pedersen Winther, der boede i Villerslev, den 16.01. 1736:

”Uld forarbeides i Bøndernes egne Huse til Vadmel, Strømper og Nathue, som Bønderne mestendelen sælger imellem dem selv og forbruger til at klæde sig med samt til Sengeklæder, men sælger det lidet af Wadmél, som de bringer til Thisted og Westervig Markeder, da gielder det 9-12 Sk. Allen”²¹.

Vigtigt i denne sammenhæng er imidlertid, at Winther fastslår følgende:

”Fabriqverede Vare falder her i Districtet intet af uden hvis forhen er forklaret om Ulden, -”.

Ifølge dette har Gårdhus Mølle i 1736 ikke været en decideret klædefabrik, men højst et farveri. Og dermed er vi inde på noget centralt, idet Gårdhus Mølle’s status skifter ret så ofte gennem tiderne mellem farveri og fabrik. Vi må nok gå ud fra, at farveriet har været det bærende element i virksomheden sammen med valkningen. Ind imellem har enkelte driftige ejere så forsøgt at drive manufaktur eller fabrik på stedet.

4. Jacob Winding på ”Gårdhus Mølle”:

Ved skøde af 24. juni 1802 solgte Hans Hansen til Vestervig Kloster og Lyngholm ”Gårdhus Mølle” til Jacob Kierumgaard Winding²², søn af ovennævnte farver Andreas Winding i Sæby og således et oldebarn af den Peder Nielsen Moldrup, der formodentlig oprindeligt oprettede virksomheden. Ifølge skødet, der blev tinglæst 22. juli 1802, skulle Winding betale 800 rigsdaler for ”Gårdhus Mølle2, der på det tidspunkt bestod af to møller, d.v.s. at der formodentlig har været to møllehjul. Megen kapital havde den 36-årige farver nu ikke at investere i virksomheden, for samme dag som skødet underskrives, udsteder han en obligation lydende på 700 rigsdaler til farbroderen commerceråd Frederik Winding i Ålborg.

I 1800-tallets første halvdel bevilgedes mere end 700 bevillinger til farvere og trykkere, et bevis på, at landbefolkningen var ved at gå bort fra selv at bearbejde det klæde, de fremstillede som hjemmeflid²³. En af disse 700 var altså Jacob Winding, der formentlig har lært håndværket hos faderen og hos slægtningene på Fyn. Netop omkring den tid, han overtog

”Gårdhus Mølle”, beskrev præsten Knud Aagaard den således:

”Gaardhus Mølle, i Nærheden af Tobbel, er en betydelig Vandmølle, som skatter af næsten 7 Tønder; til denne hører en Holm i Liimfjorden ½ Miil fra Landet, kaldet Flægbusken, hvorpaa avles nogle Læs Høe og samles en stor Mængde Fugleæg. Vigtigst er Fiskeriet ved denne Mølle, der har svaret 200 Rigsbankdaler i aarlig Forpagtning. -. Ved Gaardhus Mølle er desuden anlagt en Klædefabrik med Stampemølle og Overskierie, men hvad her væves, er ubetydeligt, derimod bliver her farvet, stampet og overskaaret en Deel Vadmel”.

På trods af at klædefabrikationen altså ikke var stor, så var det dog det daværende Thisted Amt's eneste klædefabrik. Winding udvidede anlægget. Således byggede han nyt farvehus og i 1813 købte han mere jord til møllen af Rasmus Winther i Oxenbøll. Og det klæde, der fremstilledes på ”Gårdhus Mølle”, siges at have været smukt og af en stærk kvalitet²⁴. Hvor betydelig virksomheden har været i denne periode ses af kommercekollegiets tabellariske indberetninger om de danske fabrikkers tilstand i årene 1808-09 og 1819²⁵. Heraf fremgår bl. a. at Ydby Valkemølle årligt fremstillede 3000 alen vadmel, og Vestervig Valkemølle, d.v.s. ”Gårdhus Mølle”, 4000 alen vadmel årligt. Taget i betragtning, at en af landets betydeligste valkemøller, Hulemose Mølle i Sydsjælland, i året 1777 fremstillede 6300 alen vadmel, så må ”Gårdhus Mølle” betragtes som en af de mere betydelige af Danmarks ca. 200 stampe- og valkemøller.

Derfor er det heller ikke unaturligt at finde Jacob Winding og hans familie blandt sognets mere estimerede beboere, noget som ikke kan tilskrives slægtskabet med Moldrup'erne, hvis direkte efterkommere på dette tidspunkt levede en forarmet tilværelse i Vestervig sogn. Ja, den sidste af dem, Line Moldrup, døde som fattiglem. Fadderne til Winding-familiens børn var folk hævet over bondestanden²⁶. Han benævnes da heller ikke som ”farver”, men som ”fabrikeur”; dette underbygges af, at ”Gårdhus Mølle” i folketællingerne her først i det 19de århundrede står opført som ”fabrik”, ikke som ”mølle” eller ”farveri”.

Den 10.04.1818 døde Jacob Winding, og 07.08. samme år blev der skifte i boet. Af skiftet får eftertiden et indtryk af farveriet.

Beboelseshuset var delt op i dagligstue, højstue, sovekammer, kammer, køkken, overkammer og loft, altså en bedre beboelse end den, de fleste bønder havde. Også indboet var talrigt og af høj kvalitet, således en mængde kobbertøj, bl.a. en kobberkaffekande, der giver os et kulturelt indtryk af hjemmet. På dette tidspunkt var det kun det ”bedre” borgerskab, som drak denne eksotiske drik. Alt i alt vurderes indboet til 286 rigsbankdaler. Bygningerne vurderedes til 850 rigsbankdaler. Når de er så forholdsvis meget værd, skyldes det tilstedeværelsen af såvel et ”stampehus” som et ”farvehus”. Det ses, at Winding af og til har haft svært ved at inddrive betalingen for udført arbejde, for da han døde, havde han 100 rigsdaler til gode på den konto. Til sammen vurderedes boets indtægter til 1261 rigsbankdaler og 4 skilling.

Denne anseelige sum var imidlertid kun et dække over en i bund og grund dårlig økonomi. Som nævnt ovenfor havde Jacob Winding i 1802 udstedt en panteobligation til farbroderen på 700 rigsbankdaler. Her i 1818 er denne endnu ikke indfriet. Endvidere havde afdøde 06.03.1818, altså kun godt en måned før han døde, udstedt en obligation på godt 468 rigsbankdaler til svogeren Hans Christian Woetmann. Endvidere skyldtes penge til generalauditør Lindahl, Peder Teglbærder på ”Teglgården” og købmand Jepsen i Thisted, der vel har forsynet farveriet med råvarer. Alt i alt var boet fallit med et underskud på godt 332 daler. Så til børnene var der blot lidt tøj og enkelte sager til deling.

Denne dårlige økonomi må forklares i de dårlige markedsforhold for hjemmemarkedsindustrien, der ikke kunne konkurrere i kvalitet med importerede varer. Imidlertid havde enken²⁷ mod på at drive virksomheden videre med svendehjælp. Dog nedlagde hun klædefabrikken, og bygningerne anvendtes nu udelukkende som stampemølle for egnens beboere. Desuden overskar og farvede man fortsat vadmel. Hun giftede sig i 1826 med farversvenden Henning Foss Fabricius, født 08.11.1803 i Snebjerg sogn. De driver ”Gårdhus Mølle” til de i 1835 flytter til ”Flynder Mølle” i Flynder sogn syd for Lemvig. Senere flyttede de tilbage til Vestervig sogn, hvor Fabricius i folketællingen af 1845 betegnes som gårdejer i

Oxenbøll²⁸.

Indtil Jacob Winding's enke giftede sig med Fabricius, havde hun stedsønnen Anders Severin Winding²⁹ som medhjælp på virksomheden. Han flyttede 1. maj 1827 til Hvidbjerg sogn, hvor han drev farveri og trykkeri i Kallerup Kær. Dennes søn, Jens Severin Winding³⁰, var ifølge folketællingen i 1845 farverlærling i "Gårdhus Mølle", så forbindelsen mellem Winding-slægten og virksomheden i Tåbel fortsatte udover ejerperioden.

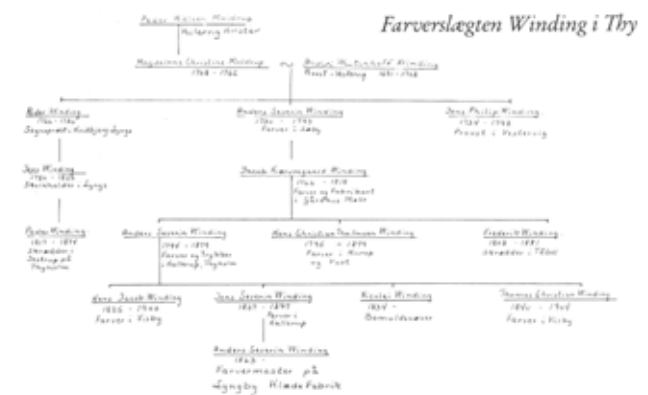
5. Møllens endeligt:

Som nævnt ovenfor skyldtes "Gårdhus Mølle"s formindskede rentabilitet bl.a. konkurrencen med importeret klæde. Men også konkurrencen med de store industrialiserede virksomheder der i århundredets løb voksede op i storbyerne var med til at fjerne grundlaget for denne virksomhed. Og når det kom til stykket var placeringen for afsides til at man i længden kunne holde virksomheden i gang. Dette skal især ses i sammenhæng med, at en af Thy's hovedfærdselsårer, vejen ned over Vestervig-Agger Tange til Hardsyssel, efter stormfloden i 1825 var forsvundet med eet slag. Også i lokal sammenhæng var "Gårdhus Mølle" nu afsides beliggende.

At det har været et sted med typer ud over det sædvanlige ses f.eks. af, at i 1841 arbejdede en farversvend med det imponerende navn Johan Lorentz Christian de Charles på "Gårdhus Mølle". Hvad har det ikke forårsaget af snak blandt de lokale beboere, hvor hveranden mand hed enten Iver eller Thøger? I 1845 hed farveren Hans Starck. Samme år var han blevet gift med en Christine Johansdatter Vinding af Oxenbøll; hun var ikke af farverslægten Winding.

"Gårdhus Mølle" blev endelig nedlagt i forbindelse med tørlægningen af Flade og Ørum søer i 1868, hvor den nuværende gård af samme navn byggedes på højdedraget ovenfor kanalen³¹. På trods heraf var der ifølge medlemsfortegnelsen i Dansk Farverforening i år 1900 en farver Jensen i Tåbel, så på en eller anden måde må der have været farveri på stedet til efter århundredeskiftet. Dermed har der igennem 160-70 år været virksomhed på dette område ved kanalen i Tåbel, noget i sig selv bemærkelsesværdigt på egnen. Og så sent som i 1942 kunne man ifølge en artikel i "Thisted Amts Avis" stadig se tomten, hvor den gamle

vandmølle havde ligget, lige som der var en holm med spor efter stemmeværket og afløbsåen³². Så Peder Moldrup's initiativ satte et langt og effektivt spor i egnens erhvervsliv. Når nogle var imod at opkalde en gade i Vestervig efter ham på grund af hans dårlige rygte som "bondeplager", et eftermæle som ikke var helt retfærdigt, så var der tale om en unuanceret opfattelse af denne mand, der var typisk for sin tids borgerskab: driftig, igangsættende med en tendens til det selvtilfredse. Men netop troen på sig selv var nødvendig for disse "opkomlinge", for således betragtedes de af den gamle herskende klasse, hvis privilegier de overtog såvel som jordejere som embedsmænd.

- ¹ Sortfeldt, s. 167.
- ² Ældste Danske Archivregistraturer.
- ³ Sortfeldt, s. 298.
- ⁴ Pontoppidan, s. 475.
- ⁵ H. Pedersen, s. 343.
- ⁶ C.B.V. Hansen, s. 242.
- ⁷ Steenstrup, s. 468.
- ⁸ Sortfeldt, s. 656.
- ⁹ Riis-Olesen, s. 370-71.
- ¹⁰ *ibid.*
- ¹¹ Han efterfulgtes i 1678 af sønnen Urban Bahnsen som farver i Thisted.
- ¹² Pontoppidan, s. 475.
- ¹³ Historisk Årbog for Thisted Amt, bind 2.
- ¹⁴ Riis-Olesen, s. 371.
- ¹⁵ "Industriens Historie i Danmark" bind 1, s. 49, s. 52-53.
- ¹⁶ *ibid.*, s. 165-66.
- ¹⁷ *ibid.*, 201-2.
- ¹⁸ Anders Severin Winding. Født d. 21.04.1730 i Vestervig sogn, søn af provst Anders Westenhoff Winding og Magdalene Christine Moldrup, en datter af Peder Nielsen Moldrup til Vestervig Kloster.
- ¹⁹ "Industriens Historie i Danmark" bind 2, s. 36.
- ²⁰ Nyrop, s. 70-71.
- ²¹ Trykt i "Samlinger til Jydsk Historie og Topografi" 4. række 3. bind (1917-19), s. 230-66. Meddelt af Chr. Christensen.
- ²² Født den 04.05.1766 i Sæby. Moderen Margrethe Kierstien Kierumgaard var af farverslægten Bahnsen fra Fåborg/Assens og således i nær slægt med farverne Bahnsen i Thisted.
- ²³ "Industriens Historie i Danmark" bind 3, s. 30-31.
- ²⁴ Riis-Olesen, s. 37.
- ²⁵ Trykt i "Industriens Historie i Danmark" bind 2, s. 27.
- ²⁶ f.eks. befalingsmand Preetzmann fra Sejersbøll og studiosus Bloch på Vestervig Kloster.
- ²⁷ Else Marie Jensdatter Futtrup. Født den 03.05.1788 i Vestervig. Jacob Winding var gift første gang med Mariane Obenhausen, der døde den 18.08.1809 i Gårdhus Mølle. Hun havde tidligere været gift med en farver Theilmann, der var på Gårdhus Mølle før Jacob Winding kom der til.
- ²⁸ Riis-Olesen, s. 371.
- ²⁹ Født den 24.04.1793 i Vestervig sogn. Døde den 25.04.1879 i Hvidbjerg sogn.
- ³⁰ Født 30.09.1827 i Hvidbjerg sogn. Blev farver i Kallerup efter faderen. Hans søn, Anders Severin Winding, født den 08.03.1863 i Hvidbjerg sogn, blev farvermester på klædefabrikken i Lyngby.
- ³¹ Riis-Olesen, s. 375-76.
- ³² Thisted Amts Avis, den 03.08.1942.

Kilder: *Utrykte:*

Skøde- og panteprotokol for Hassing-Refs herreder 1799-1806; Hassing-Refs herreders skifteprotokol 1813-20; folketællinger og kirkebøger over Vestervig sogn.

Trykte:

Christensen, Axel E., mfl., "Industriens Historie i Danmark" bind 1-3, Kbh. 1943-44, Gads Forlag.
 Hansen, C.B.V., "Om Forskansningerne ved Agger og Kampen ved Nabe den 3. Oktober 1657", i "Samlinger til Jydsk Historie og Topografi" 3. række 4. bind, 1904-5.
 Hauch-Fausbøll Th., "Stamtavle over Slægten Winding fra Vestervig", Kbh. 1913, eget forlag.
 Nyrop C., "Danske Farvere", Kbh. 1900.
 Pedersen H., "De Danske Landbrug" (Forarbejderne til Chr. den Femtes matrikel 1688), Gyldendal 1928, 1975 genoptrykt af "Landbohistorisk Selskab".
 Pontoppidan E., "Den Danske Atlas", toms 5 bind 1, Kbh. 1779.
 Rasmussen A., "August Hennings Rejse i Thy", i "Historisk Årbog for Thisted Amt" bind 2.
 Riis-Olesen H., "Ørum og Flade Søer", i "Historisk Årbog for Thisted

Amt", 1952.

Sortfeldt S. C., "De gamle Vandmøller i Thy", i "Historisk Årbog for Thisted Amt", bind 8, s. 161-71, s. 289-307.

Steenstrup J., "Nogle Bemærkninger om Tangen ved Agger", i "Samlinger til Jydsk Historie og Topografi", 3. række 4 bind.

"Thisted Amts Avis", den 03.08.1942: "Gaardhusmølle i Taabel".

"Ældste Danske Archivregistraturer" bind 3, Kbh. 1865, udgivet af "Det Kongelige Danske Selskab".

Kilde: Sydthy Årbog 1984, side 30-35.